

LLRI pasiūlymai dėl teisėkūros kokybės gerinimo

Atsakingai priimami įstatymai – vienas pirmųjų žingsnių, būtinų žmonių ir valdžios institucijų abipusei pagarbai ir pasitikėjimui grąžinti. Teisėkūros kokybę padėtų užtikrinti skaidrios ir tikslingos procedūros bei konkreti įstatymų leidėjų atsakomybė. Seimas yra saistomas ne tik Konstitucijos, bet ir savo paties priimtų įstatymų. Teisėkūros pagrindų įstatyme numatytų reikalavimų laikymąsi turi užtikrinti konkretūs ir veiksmingi mechanizmai. Turi būti laikomasi visų teisėkūros procedūrų, nes jų rezultatai veikia kiekvieną, turi daugialypį poveikį. Įstatymų leidyba vykdoma gyventojų sąskaita, todėl būtina racionaliai naudoti jai skirtus išteklius. Svarbu vertinti ir praktinį priimamų sprendimų poveikį bei netiesioginius kaštus, susijusius su nuolatine įstatymų ekspansija ir prisitaikymu prie gyvenimo taisyklių kaitos.

Sąlygos, kuriomis Lietuvos žmonės kurs gerovę ir ieškos bendruomeninių problemų sprendimo, yra Jūsų rankose. Linkime, kad tai būtų geriausios pasaulyje sąlygos – veikti, kurti gerovę, susitarti laisvai ir atsakingai.

1. Teisės aktų projektų rengimas

- 1.1. Glaudžiai susieti visas teisėkūros iniciatyvas (dar iki jų pareiškimo stadijos) su priimtų teisės aktų stebėseną. Įteisinti teisės aktų stebėseną kaip privalomą teisėkūros stadiją.
- 1.2. Užtikrinti, kad visi registruojami teisės aktai būtų praėję teisėkūros iniciatyvos pareiškimo etapą.
- 1.3. Sudaryti realias sąlygas dėl teisėkūros iniciatyvų ir rengiamų projektų vykti viešoms, tikslinėms ir tiesioginėms konsultacijoms su potencialiais teisės aktų adresatais bei užtikrinti, kad šių reikalavimų būtų laikomasi. Tai pasiekama proaktyviai kreipiantis dėl teisėkūros iniciatyvos į suinteresuotus asmenis ir jų grupes, vykdant jų apklausas bei sudarant galimybes visuomenei pareikšti nuomonę dėl teisėkūros iniciatyvos ir teisės akto projekto.
- 1.4. Siekiant didinti teisėkūros atvirumą visuomenei ir skatinti jos įsitraukimą yra būtina atnaujinti ir optimizuoti teisės aktų projektų informacinę sistemą, įdiegti skaidrią projektų sekimo bazę, atsisakyti biurokratinių trukdžių gyventojams išreikšti savo nuomonę.
- 1.5. Teisėkūros pagrindų įstatyme ir Seimo statute įtvirtinti konkrečius reikalavimus teisės akto projekto aiškinamajam raštui, įtraukiant būtinybę pagrįsti projekto atitiktį teisėkūros principams, konkrečiai:
 - 1.5.1. Pagrįsti, kad siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis, įrodyti, kad tikslas nebus pasiektas laisvu žmonių bendradarbiavimu ir yra būtina valstybės intervencija;
 - 1.5.2. Įtvirtinti reikalavimą naują teisėkūros iniciatyvą grįsti tik įrodymais apie galiojančio teisinio reguliavimo trūkumus ir konsultacijų su teisės aktų adresatais išvadomis.
 - 1.5.3. Parengti ir palyginti siūlomo sprendimo alternatyvas ir pagrįsti, kodėl siūlomas reguliavimas iš visų alternatyvų yra veiksmingiausias ir ekonomiškiausias, sudaro mažiausią administracinę ir kitokią našta, nevaržo teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti;
 - 1.5.4. Pagrįsti, kaip teisės aktų nuostatos užtikrina ir nepaneigia Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų ir neprieštarauja aukščiausios instancijos teismų išaiškinimams; šiam tikslui aiškinamajame rašte turi būti pateikiama aktualių teisės aktų, teismų praktikos analizė, pateikiant argumentus, palaikančius ir prieštaraujančius siūlomam reguliavimui.
- 1.6. Reikalauti siūlomų pakeitimų poveikį vertinti modeliuojant konkrečius teisės akto taikymo praktikoje atvejus ir poveikį tiesioginiams adresatams.

2. Teisės aktų projektų derinimas ir svarstymas
 - 2.1. Įteisinti pareigą atlikti teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, jeigu Seimo kanceliarijos teisės departamentas nurodo, kad vertinimas yra tikslingas; to neatlikus turi būti sustabdomas teisės akto pateikimas Seime.
 - 2.2. Prieš teikiant Seimui svarstyti galutinį teisės akto projekto variantą, pavyzdžiui, po svarstymo Seimo komitetuose, jį teikti svarstyti Seimo kanceliarijos teisės departamentui ir Europos teisės departamentui prie Teisingumo ministerijos pagal kompetenciją. Naujos projektų versijos gali kardinaliai skirtis nuo pradinio varianto, kurį vertino ekspertai, o galutinio vertinimo stokojava.
 - 2.3. Atnaujinant projekto variantą po gautų pastabų ir pasiūlymų riboti naujų, su visuomene nederintų pakeitimų įtraukimą į projektą derinimo stadijoje; jeigu po pastabų atnaujintoje projekto versijoje siūlomas su visuomene nederintas esminis projekto pakeitimas, stabdyti tokio projekto pateikimą Seime ir šį pakeitimą gražinti į teisėkūros iniciatyvos pareiškimo etapą.
 - 2.4. Įteisinti privalomą teisės akto pateikimo sustabdymą, jeigu teisės akto projektas neatitinka keliamų turinio ir procedūrinių reikalavimų, pradėdant nuo teisės akto iniciatyvos pateikimo etapo, aiškinamojo rašto atitikimo reikalavimams, privalomo poveikio vertinimo atlikimo ir kt.
 - 2.5. Svarstyti Seimo kanceliarijos Teisės departamento ir Europos teisės departamento vaidmens teisėkūros procese stiprinimą. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai siūlomi pakeitimai iš esmės neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos (pavyzdžiui, projektas Nr. [XIIP-5014](#) tuo aspektu, kad likviduotos įmonės turtas yra laikomas šešeiminkiu ir pereina valstybei) arba kai netinkamai perkeliama Europos Sąjungos teisė.
3. Priimtų teisės aktų stebėseną
 - 3.1. Dar prieš rengiant teisės akto projektą turi būti nustatytas reguliavimo poreikis, identifikuota konkreti problema visuomenėje ir jos sprendinių alternatyvos. Tai padaryti leistų nuolatinė ir veiksminga priimtų teisės aktų stebėseną, kurios rezultatų pagrindu gali būti siūlomos naujos teisėkūros iniciatyvos.
 - 3.2. Vykdam periodinę įstatymų *ex post* peržiūrą rengti viešas tikslines ir tiesiogines konsultacijas su asmenimis ir jų grupėmis, kuriuos tiesiogiai veikia teisės aktai. Taip nustatomas ne tik naujo reguliavimo poreikis, bet ir poreikis panaikinti esamą netinkamą reguliavimą.